

Erdoganyň bolşuna uly gyzyklanma bilen garalýar

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Erdoganyň bolşuna uly gyzyklanma bilen garalýar ERDOGANYŇ POZISIÝASYNA ULY GYZYKLANMA BILEN GARASÝYLÝAR

Staliniň ölümü bilen SSSR-Hytaý gatnaşyklary bozuldy.

ABŞ Wýetnamdaky goşun bölümlerini çykardy welin, Hytaýda geçiriljek dünýä çempionaty üçin Ýaponiýada garaşyp oturan stol tennisi boýunça amerikan ýygyndy toparyny 1971-nji ýlyň 1-nji aprelinde ýurduna çagyrdы. Premýer-ministr Çzou Enlaý sportsmenleri we günbatarly žurnalistleriň ýedisini kabul etdi.

“Ping Pong diplomatiýasy ” ady berilen bu gatnaşyk bilen iki ýurduň atasynда gepleşikler geçirilip başlandы. Yzyndan ABŞ sówda embargosyny aýyrды we Prezident Nixon 1972-nji ýlda Hytaýda resmi saparda boldy. Şeýlelikde:

SSSR-e garşıy ABŞ-Hytaý ýaranlygy guruldy. Ýaranlyk SSSR dargayıńça dowam etdi.

90-njy ýyllar ABŞ-nyň gegemoniýasy bilen başlady. Yslamçı radikal toparlaryň özüne hüjüm edendigini bahana edip, ABŞ Yragy we Owganystany basyp aldy. Özbegistanda Hanabat, Gyrgyzystanda Manas-Gansi harby bazalaryny açdy. Aýratynam: ABŞ NATO maskasynda Gündogar Ýewropanyň üstünden Russiya bakan süýşmäge başlady.

ABŞ-nyň barha artýan harby hereketleri bilen dünýä agalygyny bir elden dolandyrjak bolmaga çytraşmasyny synlap duran Hytaý

onuň Aziýadaky harby bazalaryndan ynjalyksyzlyk duýmaga başlady.

Şeýdibem:

Moskwa bilen Pekin howpsuzlyk boýunça ABŞ-na garşy güýç birikdirdi. 1994-nji ýylyň sentýabrynda «Guruju bilelikdeligi» gurdular. Yzyndan Gazagystanyň, Gyrgyzystanyň, Täjigistanyň goşulmagy bilen 1996-njy ýylyň aprel aýynda-da «Strategik bileleşigi» gurdular.

Hawa, Şanhaý başliginiň gurulmagyna ABŞ-nyň doýdumy-doldumy ýok imperialistik işdäsi sebäp boldy. Şol sebäpli ilki «Serhetýaka zolaklarda harby howpsuzlygyň čuňlaşdyrylmagy ylalaşygyna» gol çekdiler. Yzyndan «Sebitleýin antiterrorizm merkezini» (RATS) gurdular...

• **ABŞ-ny RET ETDILER**

Şanhaý Hyzmatdaşlygy guramasy (SC0)...

Ýewraziýanyň syýasy, ykdysady we howpsuzlyk guramasy...

Geografik meýdany we ilate sany boýunça Ýewraziýa yklymynyň 70%-ni, dünýä ilateynyň 47%-ni tutýar...

Ýer yüzünüň nebitiniň 38%-ne, kömüriniň 45%-ne, uranynyň 50%-ne eýe..

Global dünýädäki harytlaryň we hyzmatlaryň (GSYIH) 30%-inden gowragyny öndürýär. Özem bu görkezijiler barha ösyär. Çünkü oňa agza ýurtlaryň sany köpelýär.

Yzygiderlilikde Özbegistan, Pákistan, Hindistan, Eýran bu guramanyň hataryna goşuldy.

Üç ýurt – Owganystan, Mongoliá, Belarus «synçy ýurtlar» bolup gatnaşdy.

Arasynda Türkiýeniň we Azerbaýjanyň bolan ýurdy «dialog şärikdeşi» hökmünde kabul edildi.

ABŞ synçy statusynda gurama ýüz tutdy, emma ret edildi! Galyberse-de, Özbegistan we Gyrgyzstan amerikan harby bazalaryny ýapdy. (Bu kararlar alynanda Özbegistandyr Gyrgyzstanda 2010-njy ýylда «reñkli rewolýusiyá» tolgunşyklarynyň turzulandygyny we şu ýyl Pákistanda Imran hana «mejlis agdarlyşygy» gurnalandygyny ýadyňza salmak isleýärin!)

Diňe howpsuzlyk däl. Hyzmatdaşlygyň ikinji ähmiýetdäki ugury

yk dysadyýetdi. Meselem: Kapitalyň akyşyny gözegçilikde saklamak üçin banklar konsorsiumy ýaly maliýe gatnaşyklarynda «dollar-euro» häkimiýetini soñlandyrmak isleýärler. Putin şeýle diýdi:

«- Indi dünýä finansyndaky monopoliyanyň kemçiliginı we ykdysady egoistik syýasatyny aýdyň görüp durus. Global maliýe gurluşynyň üýtgedilmeginde rol oýnamakçydyrys.”

• **BIRINJI GEZEK GATNAŞYAR**

Gaýtadan soramaga mejbur bolýaryn:

ABŞ näme etdi-de, «Sowuk uruşdaky» hyzmatdaşy Hytaýyň Russiýa bilen ýakynlaşmagyna sebäp boldy? Bu aslynda Ukraina-Russiýa ursunyňam jogabyny berýär. ABŞ-nyň agressiwligi garşıdaşlaryny biri-birine ýakynlaşdyrýar. Birmeňzeş ýagdaý Ýewropa bileleşigi üçinem şeýle. Mysal üçin:

Ýewropa parlamenti 2016-njy ýylyň 21-nji noýabrynda biragyzdan ses alyp, Türkiye bilen gepleşiklerini eliniň tersine geçirdi. Ýagny, «15-nji iýul» FETÖ agdarlışygyndan soňra!

Bu karardan soň Erdoganam öz gezeginde, eger Şanhaý Hyzmatdaşlygy guramasy Türkiýäniniň doly agzalygyny kabul etse, Ýewrobileleşige agzalyga talaşgärligi gaýtadan gözden geçirjekdigini mälim etdi. Bu çykyşdan iki gün soň Şanhaý Hyzmatdaşlygy guramasy Türkiýä energetika klubynyna 2017-nji ýyl boýunça başlyklyk etmegi ynandy. Munuň özi Türkiýäni gurlany bări doly agzalyk statusy bolmazdan kluba ýolbaşçılık eden birinji ýurt etdi!

Şindizem... Ýurdumyzda kejeňeklik bilen Günbatar, NATO, ÝB ýaranlygyndan söz açýanlar bar. Eýsem dünýäde täze polýuslar emele gelýär.

Jemläp aýdar bolsam:

Düýn Özbegistanyň Samarkant şäherinde Şanhaý Hyzmatdaşlygy guramasyna girýän ýurtlaryň döwlet baştutanlarynyň geňesiniň ýygnanşygy başlady. Bu ýygnanşya birinji gezek gatnaşýan Erdoganýň ABŞ-nyň döreden Taýwan, Päkistan konfliktleri babatda neneň-niçik boljagyna uly gyzyklanma bilen garalýar. Ol ABŞ-nyň «troýa aty» bolaromy ýa-da Şanhaý Hyzmatdaşlygy

guramasynyň ynamyny gazanar? Göreris...
Soňky gezek şuny soramagyma idin beriň:
Türkiýede 2023-nji ýylда bolmagyna garaşylýan saýlawlar
Günbatar-Ýewraziýa garpyşygyna-da sahna bolarmyka?
Haýsy partiýa haýsy polýusda?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 16.09.2022 ý. Publisistika